

LIST OF ABBREVIATIONS

- VK – V kontakte. Dmytro Kruk. Personal'nyi bloh [In. Kontakt. Personal blog]. 7.02.2015.
 Majdan – Maidan. 10.07.2003.
 SV – Slovo Volyni [The Word of Volyn']. 10.02.2012.
 Simejka – Simeika. Forum [Family. Forum]. 10.03.2011.
 UP – Ukrainiska pravda [Ukrainian Truth].
 FIR – Filosofiia i relihiieznavstvo [Philosophy and Religion Studies]. 29.05.2013. – <http://tureligious.com.ua/chy-mayut-shans-homiky-popasty-v-raj/>.
 ask.fm – ask.fm. – <http://ask.fm/id175377181/answer/108669574662>.
 Minf – Marichka.info. – <http://marichka.info/content/okh-vzhe-tsi-zhinki>
 Open.ua – <http://open.ua/openpeople/interview/open-people-irena-karpa/>
 Z – Statusy pro khloptsiv [Posts about boys] // Zemlemer. <http://www.zemlemer-67.ru/ua/2010-06-16-16-35-01/1552-2010-11-30-19-23-13>.
 UN – Ukraininski novyny [Ukrainian news]. 09.02.2011.
 UA – Novyny [News]. 27.04.2014 // UA Pershyi [UA First]. – <http://1tv.com.ua/news/channel/60589>.
 ZIK – ZIK. 4.02.2012. – <http://zik.ua/ua/analytics/2012/02/04/332220>.

**Дата надходження до редакції – 4.03.2015 р.
 Дата затвердження редакцією – 29.03.2015 р.**

УДК 811.161.2

Дергач Д.В.

**ЛІНГВОСТИЛІСТИКА НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ
 ЖАНРІВ У СУЧАСНИХ МАС-МЕДІА**

***Анотація.** З'ясовуються особливості лінгвостилістики нових інформаційних жанрів сучасних засобів масової комунікації — біжучого рядка, новинної стрічки. Аналізуються їх спільні та відмінні риси, лінгвістичний, функціональний потенціал, що визначає розвиток медійної жанрології та літературної мови в цілому.*

***Ключові слова:** мас-медіа, інформаційна функція мови, нові інформаційні жанри в медіа, дифузія жанрів.*

***Інформація про автора:** Дергач Дмитро Валерійович – кандидат філологічних наук; доцент кафедри історії та стилістики української мови; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.*

Dergach D.V.

LINGUOSTYLISTICS OF NEW INFORMATION GENRES IN THE MODERN MASS-MEDIA

Abstract. *The research attention is paid to the linguostylistics features of new information genres in modern mass communication. The author analyzes their common features, linguistic, functional potential, that determines the development of media genre theory and literary language in general. It helps to make the conclusion about not only information function of analyzed genres, but also estimating function, which is reflected in the various comments, the linguistic criteria of selection of a material commensurate with language consciousness of recipient.*

Key words: *mass-media, information function of language, new information genres in media, genres' diffusion.*

Information about author: *Dergach Dmytro Valeriyovych – PhD; associate professor of the department of history and stylistics of Ukrainian language; Institute of philology; Kyiv national Taras Shevchenko university.*

Дергач Д.В.

ЛИНГВОСТИЛИСТИКА НОВЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ЖАНРОВ В СОВРЕМЕННЫХ МАСС-МЕДИА

Аннотация. *Обосновываются особенности лингвостилистики новых информационных жанров современных средств массовой коммуникации – бегущей строки, новостной ленты. Анализируются их общие и отличительные черты, лингвистический, функциональный потенциал, определяющий развитие медийной жанрологии и литературного языка в целом.*

Ключевые слова: *масс-медиа, информационная функция языка, новые информационные жанры в медиа, диффузия жанров.*

Информация об авторе: *Дергач Дмитрий Валерьевич – кандидат филологических наук; доцент кафедры истории и стилистики украинского языка; Институт филологии; Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко.*

Мас-медійний простір у модерному часі функціонує як особлива комунікативна реальність, що активно визначає

.....

специфіку лінгвокультурного, психологічного розвитку сучасного соціуму, впливає на його мовну свідомість й одночасно вербалізує її. Це акумулюється в особливих методах і механізмах поширення інформації, що відображає актуалізовані реалії та формує оцінки навколишнього світу в контексті впливу на масову мовну свідомість і моделювання медійної мовної картини світу.

У свою чергу, така тенденція позначається на постійній динаміці й перманентному оновленні жанрової системи медіа. Це зумовлюється й тим, що останнім часом, з огляду на специфіку та природу ресурсу ЗМІ, спостерігається розмивання чітких меж між жанрами медійних текстів і в результаті – до появи нових жанрів або модифікації вже існуючих, які в постійно динамічній комунікативній реальності медіа можуть набувати функціональних варіацій. Таким чином, актуалізується тенденція до жанрової дифузності й розмитості жанрових канонів, а також до невизначеності критеріїв у номінації жанрів, що призводить до зміни жанрової палітри сучасного медійного стилю [2, с. 116]. Відтак, як слушно зауважує К. Сєдов, часто можна спостерігати появу так званих гіпержанрів, "які супроводжують соціально-комунікативні ситуації і об'єднують у своєму складі кілька жанрів" [3, с. 33].

А отже, динаміка сучасного інформаційного медіаполя створює на його основі складний, багатовимірний, поліфункціональний культурно-комунікаційний вимір, що часто передбачає не тільки власне інформування, а, в результаті переконання, вплив на масову мовну свідомість, часто й маніпуляцію нею. У зв'язку з цим мовну реальність, зокрема, інформаційних жанрів в медіа "можна розглядати як особливий вид соціальних інформаційних зв'язків", лінгвістичне забезпечення яких "сприяє подальшому розвитку суспільства, результатом чого є створення особливого інформаційно-мовного бачення світу" [5, с. 10].

Статус інформаційних жанрів ЗМІ в медіалінгвістиці є однією з дискусійних проблем, що виникає передусім у результаті смислової омонімії поняття "інформація", закладеного в назві стилю, й окремої групи жанрів, а також тієї функції, яку вони виконують у комунікації. Оскільки будь-

який текст несе в собі ту чи іншу інформацію, важливо чітко визначити критерії, покладені в основу індивідуалізації власне інформаційних медіажанрів. У такому випадку дослідницька увага звертається на реалізацію ядерної функції інформування (у разі жанрів інших груп ця функція буде аналізуватися одночасно в комплексі з іншими функціями), на чистоту та дифузність мовної репрезентації сучасної інформації, формат її подання в комунікативному полі, екстралінгвістичні механізми, що визначають характер її функціонування в медійному просторі.

Л. Дускаєва, аналізуючи типологію мовних жанрів медійного дискурсу, приходять до висновку про первинність інформаційних жанрів у контексті пізнання, сприйняття матеріалу ЗМІ, на відміну від інших жанрів, зокрема оцінних, аналітичних, які відображають рефлексію реципієнта на медійну текстову реальність. За словами дослідниці, "система інформаційних жанрів репрезентує перший етап соціального орієнтування і включає повідомлення про події, ситуації та факти, дійових осіб. Оцінні жанри розглядаються як текстова матеріалізація етапів публіцистичного дослідження дійсності у випадках, коли оцінка є в публікації домінантною інтенцією ... " [1, с. 24].

Специфіка реалізації інформаційної функції в досліджуваних жанрах, які по-різному фіксують і відображають інформацію, виявляється в їх мовній і змістовій дифузності. Це стосується як мовних, так і текстотвірних критеріїв, що дозволяє індивідуалізувати жанр як лінгвально-смыслову цілісність, співмірну, за словами Л. Шевченко, з його екстралінгвістичною природою і способом мислення автора, вербалізованим у конкретному тексті / групі текстів [4, с. 95-96].

Сучасний інформаційний медіаресурс характеризується динамічністю природи, поліфункціональністю та лінгвальною інваріативною реалізацією своїх основних / часткових цілей і завдань. Це корелюється з тим, що канали передачі інформації (телебачення, інтернет, радіо), маючи різні домінантні характеристики, впливають на дифузцію мовних та позамовних чинників розвитку відповідних жанрів, варіативність моделі жанрової організації масової, в першу чергу інформаційної, комунікації.

Наприклад, класичний інформаційний медіажанр новин, як у телевізійному, так і радіо-, інтернет-просторі, супроводжується рядом текстових структур, аналізованих у філології як окремі жанри. Йдеться, насамперед, про "біжучий" рядок, новинну стрічку, коментар, телеміст, так звані "живі", прямі включення, які роблять новинний текст більш рельєфним щодо його змісту, а також презентації та сприйняття інформації.

Названі жанри, що дуже важливо, не дублюють основну інформацію, а доповнюють її аналітичним ресурсом (у випадку з різного роду коментарями та ін.), побіжними фактами, подіями (якщо мова йде про т. зв. нові жанри медіа - "біжучий" рядок, новинну стрічку та ін.). А отже, реципієнт отримує інформацію про події комплексно (в чому, власне, і полягає основна функція інформаційних жанрів медіа), а також можливість її проаналізувати – не ізольовано, а в контексті, що в результаті вказує на динаміку мисленнєвої функції мови як факт інтелектуалізації медійного слова.

Відтак, біжучий рядок і новинна стрічка постають як інтегровані форми ознайомлення реципієнтів із найбільш актуальною інформацією, що має прецедентний характер у конкретному часі, в конкретному територіальному чи мовно-культурному полі. З огляду на це їх медійний контент має динамічну, постійно змінну природу, оскільки передбачає відтворення нової / оновленої інформації, а не повторення / тиражування вже відомої. У свою чергу, лінгвальний ресурс таких жанрів не переобтяжений варіативними щодо семантики й синтаксису мовними формами. Це пов'язано, передусім, зі специфікою самого інформаційного рядка, який постійно перебуває "в русі". Така їх екстралінгвістична характеристика проектується на функціональний потенціал самих жанрів, який передбачає, окрім власне інформування, реалізацію пізнавального ресурсу пропонованого матеріалу, не можливу для сприйняття *a priori* у складних / ускладнених мовних конструкціях.

Названа принципово важлива для аналізованих жанрів домінанта лінгвально відтворюється, зокрема, у спрощених номінативних формулах, як онімних, так і апелятивних. Спостерігається типове для офіційно-ділової комунікації

послідовне називання особи в чітко визначеному форматі "ініціал імені, прізвище" (П. Порошенко, А. Яценюк, В. Гройсман, Ю. Тимошенко та ін.), часто — із вказівкою лише посади, передусім державного, міжнародного рівнів (і це можна інтерпретувати як свого роду перифрастичну номінацію), що не вимагає додаткових уточнень (Генеральний прокурор України, Міністр фінансів України, Президент Польщі, Федеральний канцлер Німеччини та ін.). Також звертає на себе увагу частотне використання абрєвіацій загальновідомих номенклатурних назв, інформаційний ресурс яких (а це, як на наш погляд, важливо саме для біжучого рядка) реалізується в конденсованих формах, що не передбачає їх функціонування в офіційно прийнятому форматі (НБУ, Мінфін, Мін'юст, НАТО, Генсек та ін.).

Типовими для жанрів біжучого рядка та новинної стрічки в контексті мовно-семантичної неваріативності (хоч загалом характерними не для ЗМІ, а для офіційно-ділового стилю) є клішовані конструкції (*ухвалити закон, внести законопроект, прийняти у другому читанні, йти у відставку, мати намір запропонувати* та ін.), що номінують типові ситуації суспільно-політичного життя, найбільш системно й послідовно представлені серед інших тем в інформаційному полі біжучого рядка та новинної стрічки.

Функціональна природа цих жанрів, пов'язана, як уже зазначалось, із констатуванням інформації, відтворюється в лінгвальному оформленні тексту через системне використання дієслівних конструкцій доконаного виду — минулого часу, безособових та ін. (*Президент призначив..., міністром було призначено, директор звільнив, із підприємства було звільнено, демонстранти запланували продовжити акцію, візит заплановано на осінь* та ін.). Така мовно-стилістична реальність досліджуваного матеріалу скорельована зі специфікою самої інформації, що не передбачає (як, наприклад, у інших жанрах — статті, інтерв'ю, коментаря та ін.) варіативної аналітичної рефлексії, а більшою мірою полягає в отриманні нового знання, актуалізованого у відповідний спосіб.

Схожа тенденція виявляється також і в семантичній тотожності дієслів різних часів, які, не зважаючи на формальну протилежність, у текстах, зокрема біжучого рядка та новинної

.....

стрічки, є співмірними за функцією та стилістичними відтінками значення. Ідеться, передусім, про дієслова теперішнього та майбутнього часів, для яких контекст породжує можливість номінувати ті самі ситуації (*Голова адміністрації йде у відставку, директор збирається йти у відставку, Кабмін піде у відставку; Нацбанк має намір запропонувати, Президент запропонує свої кандидатури; Компанія не планує постачати газ, фірма не постачатиме товари* та ін.).

З іншого боку медіалінгвістична природа біжучого рядка й новинної стрічки як нових жанрів ЗМІ при функціональній кореляції, здатності виконувати ядерну власне інформаційну функцію, схожій мовній природі організації матеріалу має деякі принципи екстралінгвістичні відмінності, що лежать в основі диференціації названих жанрів. Насамперед, варто зауважити на медійних форматах — телевізійному (для біжучого рядка) й Інтернет (для новинної стрічки), інформація у яких має різну специфіку презентації. Наприклад, у новинній стрічці є можливість гіпертекстуального представлення матеріалу, що робить його рельєфним для сприйняття реципієнтами, через різні покликання, уточнення, розміщення фотографій, малюнків, графіків, відео та ін., які виконують функцію інформаційного нюансування. У свою чергу, текст біжучого рядка є лінійним, позбавленим особливих екстралінгвістичних форм доведення, що, з рештою, і не закладено в його функції.

Варто зауважити й на тому, що інформаційне забезпечення біжучого рядка коригується медійними працівниками й оновлюється відповідно до перебігу прецедентних для країни / світу подій. У той час як новинна стрічка має індивідуалізовану природу, коли безпосередньо сам реципієнт наповнює її інформацією, з огляду на власні вподобання й інтереси. Це, безумовно, впливає на рівень маніпуляції мовної свідомості медійною інформацією, зведений до мінімуму, передусім, у жанрі новинної стрічки.

Отже, специфіка жанрової палітри інформаційного медійного дискурсу відображається в плюралістичних моделях вербалізації інформації. Так, "біжучий рядок" як складова частина телевізійного формату, в першу чергу, актуалізує суспільно-політичну інформацію, що співвідноситься з конкретним часом. І це, на наш погляд, обмежує екстра- та інтралінгвістичний

ресурси названого жанру об'єктивністю, точністю та закритістю до можливої індивідуалізації тексту. Тоді як "новинна стрічка" в контексті реалізації аналогічної функції інформування, в інтернет-форматі часто актуалізує інформацію, детерміновану як із певними подіями суспільного характеру (новинні сайти), так і особистими пріоритетами / інтересами користувача (блоги, соціальні мережі). Електронний ресурс, відповідно, окрім власне інформаційної функції, скорельований із динамікою оцінної функції мови, що відображається в різних коментарях, лінгвістичних критеріях добору того чи іншого матеріалу, співмірних із мовною свідомістю реципієнта.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дускаева Л.Р. Типология речевых жанров журналистского дискурса / Л.Р. Дускаева // Медиалингвистика. Вып. 3. Речевые жанры в массмедиа. – Спб., 2014. – С. 21-24.
2. Клушина Н.И. Дискурс и стиль : социальное и эстетическое измерение текста / Н.И. Клушина // Stylistyka. - 2014. - Vol. XXIII. – С. 113-119.
3. Седов К.Ф. Языкознание. Речеvedение. Генристика / К.Ф. Седов // Жанры речи : сб. научн. тр. – Саратов : Наука, 2009. – Вып. 6 : Жанр и язык. – С. 23-40.
4. Шевченко Л.І. Екстралінгвістична основа як фактор формування мовних особливостей жанру / Л.І. Шевченко // Лариса Іванівна Шевченко : горизонтами модерної лінгвістики. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2014. – С. 92-100.
5. Язык средств массовой информации : учеб. пособие для вузов / Под ред. М.Н. Володиной. – М. : Академический Проект ; Альма Матер, 2008. – 760 с.

REFERENCES

1. Duskaeva L.R. *Typology of speech genres of journalistic discourse* [Типологиya rechevykh zhanrov zhurnalistskogo diskursa] / L.R. Duskaeva // Medialingvistika. Vyp. 3. Rechevyie zhanry v massmedia. – Spb., 2014. – S. 21-24.
2. Klushina N.I. *Discourse and style: social and aesthetic dimension of text* [Diskurs i stil : sotsialnoe i esteticheskoe izmerenie teksta] / N.I. Klushina // Stylistyka. – 2014. – Vol. XXIII. – S. 113-119.
3. Sedov K.F. *Linguistics. Rechevedenie. Genristika* [Yazykoznanie. Rechevedenie. Genristika] / K.F. Sedov // Zhanry rechi : sb. nauchn. tr. – Saratov : Nauka, 2009. - Vyp. 6 : Zhanr i yazyk. – S. 23-40.